

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

«ЗАТВЕРДЖУЮ»
Заступник голови Приймальної комісії
проректор з наукової роботи
Київського національного університету
імені Тараса Шевченка

Ганна ТОЛСТАНОВА
2025 р.

ПРОГРАМА
ВСТУПНОГО ВИПРОБУВАННЯ ДО АСПІРАТУРИ ЗІ СПЕЦІАЛЬНОСТІ
С1 ЕКОНОМІКА ТА МІЖНАРОДНІ ЕКОНОМІЧНІ ВІДНОСИНИ
ГАЛУЗЬ ЗНАНЬ С «СОЦІАЛЬНІ НАУКИ, ЖУРНАЛІСТИКА, ІНФОРМАЦІЯ
ТА МІЖНАРОДНІ ВІДНОСИНИ»
на здобуття ступеня доктора філософії
(третій (освітньо-науковий) рівень вищої освіти)
ОСВІТНЬО-НАУКОВА ПРОГРАМА
«МІЖНАРОДНІ ЕКОНОМІЧНІ ВІДНОСИНИ»

Київ 2025

Розробники програми:

Філіпенко Антон Сергійович, професор кафедри світового господарства і міжнародних економічних відносин, д.е.н., професор

Заблоцька Ріта Олександрівна, професор кафедри світового господарства і міжнародних економічних відносин, д.е.н., професор

Мазуренко Валерій Іванович, професор кафедри світового господарства і міжнародних економічних відносин, д.е.н., доцент

Поліщук Ліна Сергіївна, доцент кафедри світового господарства і міжнародних економічних відносин, к.е.н., доцент

Ухвалено Вченою радою Навчально-наукового інституту міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка 27 травня 2025 року, протокол № 10

Директор

Валерій КОПІЙКА

Гарант освітньо-наукової програми

Антон ФІЛІПЕНКО

Програма підготовлена авторським колективом кафедри світового господарства і міжнародних економічних відносин під керівництвом професора кафедри А.С.Філіпенка.

Дана програма передбачає глибоке знання матеріалу про сучасний стан розвитку світового господарства і міжнародних економічних відносин та основні проблеми, що існують у даній галузі.

Вступники до аспірантури за спеціальністю С1 Економіка та міжнародні економічні відносини при складанні вступного іспиту зі спеціальності мають виявити знання предмета та об'єкту міжнародних економічних відносин як науково-дослідницької сфери, показати уміння комплексно аналізувати матеріал та розуміння системності як наукового підходу, що є принципово важливим у пізнанні сутності світового господарства і міжнародних економічних відносин

Іспит зі спеціальності має усну форму проведення.

Критерії оцінки:

- ☒ “**відмінно**” (90-100 балів) – досконале знання теоретичних і практичних аспектів курсу з обраної спеціальності;
- ☒ “**добре**” (75-89 балів) – ґрунтовне знання основних питань курсу з обраної спеціальності;
- ☒ “**задовільно**” (60-74 бали) – знання ключових питань з обраної спеціальності;
- ☒ “**незадовільно**” (1-59 балів) – незнання ключових питань з обраної спеціальності, невміння підкріплювати теоретичні викладки прикладами з практики.

ВСТУП

Предмет курсу “Міжнародні економічні відносини”.

Системність та об'єктивність міжнародних економічних відносин. Основні поняття та категорії і їх генезис. Загальна характеристика основних форм МЕН. Теоретико-методологічна основа міжнародних економічних відносин сучасності. Зростання єдності світової цивілізації та світового господарства. Необхідність і значення вивчення історії міжнародних економічних відносин. Економічні зв'язки Давніх цивілізацій, античності, середньовіччя, індустріальної доби, постіндустріалізму.

Розвиток світогосподарських зв'язків на території сучасної України.

Вплив російсько-української війни на сучасні міжнародні економічні відносини.

СВІТОВЕ ГОСПОДАРСТВО ЯК СИСТЕМА

Міжнародні економічні відносини як наука та система знань. Цивілізаційний, формаційний та релігійно-міфічний підходи до історії людського суспільства і його економічних відносин.

Передумови формування індустріальної цивілізації та світового ринку. Роль

географічних відкриттів у розвитку світового ринку. Зрушення у сфері виробництва та економічних формах суспільства. Перший промисловий переворот. Первісне нагромадження капіталу та його характерні риси. Зовнішня торгівля як джерело нагромадження капіталу. Жовтневий переворот у Росії та поділ світового господарства на дві протилежні системи.

Посилення процесу монополізації виробництва і капіталу. Поглиблення процесу інтернаціоналізації господарського життя. Необхідність відбудови системи світогосподарських зв'язків у повоєнний період. План Маршалла. Участь країн, що розвиваються, у світогосподарських процесах. Поділ світового господарства на “центр” і “периферію”. Нерівномірності розвитку та загострення суперечностей між ними. Зміни врозстановці сил у світовому господарстві. Бреттон-Вудські угоди як основа функціонування повоєнної світової валютної системи. Міжнародний Валютний Фонд (МВФ), Міжнародний банк реконструкції і розвитку (МБРР) – їх роль у розвитку міжнародного економічного співробітництва.

Зміни у масштабах, формах і напрямках вивозу капіталу. Створення змішаних компаній, пряме зарубіжне інвестування. Формування світових центрів економічної сили. Посилення ролі ТНК у світовій економіці. Стан та тенденції розвитку міжнародної торгівлі в повоєнний період.

Місце України в системі світового господарства. Особливості розвитку зовнішньоекономічних зв'язків України в умовах повномасштабного російського вторгнення.

МІЖНАРОДНА ЕКОНОМІЧНА СИСТЕМА

Світове господарство і національні економічні інтереси. Структурні рівні міжнародної економічної системи. Суб'єкти й об'єкти світогосподарських зв'язків.

Інтернаціоналізація господарського життя, глобалізація економічного зростання як чинники цілісності міжнародної економічної системи. Критерії і показники цілісності світового господарства. Інформаційно-технологічний спосіб виробництва, ноосферно-космічна цивілізація в системі світогосподарських зв'язків XXI століття. Вплив цифрової економіки, технологічних інновацій, екологічних змін на розвиток основних форм МЄВ.

Темпи і пропорції всесвітнього господарства. Тенденції формування світової економічної рівноваги. Механізми забезпечення світової економічної рівноваги. Протиріччя як рушійна сила формування світової економічної системи. Шляхи гармонізації міжнародних економічних відносин.

Глобальні мережі світового господарства, вартісні, виробничі, інноваційні, корпоративні, регуляторні. Трансформація глобальних мереж внаслідок російсько-української війни.

МІЖНАРОДНИЙ ПОДІЛ І КООПЕРАЦІЯ ПРАЦІ

Міжнародний поділ праці як продукт індустріальної цивілізації. Взаємозв'язок світового ринку та міжнародного поділу праці. Міжнародний поділ

праці – основа міжнародних економічних відносин. Одиничний, частковий та загальний поділ праці. Характеристика основних моделей міжнародної торгівлі: теорія абсолютних переваг А. Сміта, порівняльних переваг Д. Рікардо. Неокласична модель Хекшера Оліна-Самуельсона.

Парадокс Леонтьєва. Неотехнологічні моделі міжнародної торгівлі: монополістичної переваги, циклу життя продукту, внутрішньогалузевої торгівлі. Новітні моделі зовнішньої торгівлі (гравітаційна модель, модель нової економічної географії). Аналіз змін в системі МПП під впливом науково-технологічної революції та глобальної соціально-економічної трансформації. Діалектика міжнародного поділу та міжнародної кооперації праці і виробництва. Міжнародна кооперація виробництва як форма міжнародної кооперації праці. Проста, складна та комплексна форми міжнародної кооперації праці.

Міжнародний поділ праці як різновидність територіального поділу праці. Головні фактори розвитку міжнародного поділу праці в сучасних умовах: забезпечення умов зростання; економії національних витрат праці, заміщення матеріальних, фінансових, технологічних, інвестиційних, трудових ресурсів.

Міжнародна спеціалізація і кооперування виробництва. Економічна ефективність міжнародного поділу праці. Порівняльні і конкурентні переваги економіки України в МПП. Російська агресія в Україні і деформація в системі міжнародного поділу праці.

ІНТЕРНАЦІОНАЛІЗАЦІЯ ГОСПОДАРСЬКОГО ЖИТТЯ В УМОВАХ ГЛОБАЛЬНОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ

Інтернаціоналізація господарського життя – закономірність розвитку цивілізації, рушійна сила становлення і розвитку системи всесвітнього економічного спілкування. Внутрішні і зовнішні фактори інтернаціоналізації виробництва і обігу. Суть і форми прояву інтернаціоналізації господарського життя.

Особливості інтернаціоналізації обміну. Нові явища в міжнародному поділі праці. Поглиблення внутрішньогалузевої спеціалізації у світовому господарстві. Міжнародна виробнича кооперація. Науково-технологічні фактори інтернаціоналізації. Критерії і показники інтернаціоналізації господарського життя. Динаміка експортної квоти в сучасних умовах.

Від інтернаціоналізації обміну до інтернаціоналізації капіталу і виробництва. Головні етапи і стадії інтернаціоналізації господарського життя. Формування міжнародних форм виробництва, інтернаціоналізація головних факторів виробничого процесу. ТНК і розвиток міжнародних виробничих зв'язків. Вертикальна та горизонтальна інтеграція в межах ТНК. Внутрішньофірмова міжнародна спеціалізація виробництва в сучасних умовах. Інтернаціоналізація фінансового капіталу.

Екстерналізація та інтерналізація виробництва. Правило інтерналізації Коуза. Проблеми та перспективи мультинаціонального виробництва. Розвиток та диверсифікація форм міжнародних економічних відносин як прояв процесу

посилення інтернаціоналізації господарського життя у всесвітньому масштабі.

Особливості, критерії і показники транснаціоналізації виробництва. Індекс транснаціоналізації. Інтернаціоналізація процесу економічного зростання. Міжнародні господарські комплекси. Світовий характер сучасних продуктивних сил та його прояв в економіці України. Зміни в регіональних та світогосподарських зв'язках України в умовах російсько-української війни.

ІНТЕГРАЦІЙНІ ПРОЦЕСИ У СВІТОВОМУ ГОСПОДАРСТВІ

Об'єктивні передумови і фактори розвитку міжнародних інтеграційних процесів. Основні фази і стадії розвитку міжнародної економічної інтеграції: преференційна зона, зона вільної торгівлі, митний союз, спільний ринок, економічний і валютний союз, повна інтеграція. Економічні завдання та головні положення Римської угоди про "Спільний ринок". Організаційна структура ЄС. Створення митного союзу і розвиток зовнішньої торгівлі країн ЄС. Суть єдиної промислової політики. Проблеми аграрної інтеграції країн ЄС. Європейська валютна система. Єдиний Європейський акт. Маастрихтські угоди. Шляхи створення економічного і валютного союзу країн ЄС.

Західноєвропейська інтеграція і Україна. Угода про асоціацію між Україною та ЄС. Торгово-економічні відносини між ЄС та АКТ. Загальноєвропейське економічне співробітництво. ЄС-ЄАВТ: створення спільного західноєвропейського економічного простору. Середньоєвропейське економічне угруповання Вишеградська "четвірка". Чорноморська економічна зона, ОЧЕС. Інтеграційні процеси в Північній Америці (ЮСМКА).

Інтеграційні угруповання в країнах, що розвиваються. Південно-Східна Азія – АСЕАН; Асоціація регіонального співробітництва Південної Азії /СААРК/; Південноамериканська економічна система /ПАЕС/; Спільний ринок країн Південного конусу /МЕРКОСУР/; економічні союзи в Африці, Магрибське економічне співтовариство, митний і економічний союзи Центральної Африки /ЮДАЕК/ та ін. Причини та особливості інтеграційних процесів в країнах, що розвиваються. Перспективи участі України в міжнародних інтеграційних об'єднаннях. Вплив російсько-української війни на дезінтеграційні процеси сучасності.

ЗОВНІШНЯ ТОРГІВЛЯ.СВІТОВИЙ РИНОК

Зростання ролі зовнішньої торгівлі в розвитку економіки окремих країн. Обсяг, структура і напрями зовнішньої торгівлі в сучасних умовах. Головні фактори зростання міжнародного товарообміну. Географічний розподіл зовнішньої торгівлі. Зміни в товарній структурі зовнішньої торгівлі. Головні причини і наслідки збільшення взаємної торгівлі між промислово розвинутими державами. Динаміка питомої ваги країн, що розвиваються, у міжнародній торгівлі. Проблеми реструктуризації зовнішньої торгівлі країн Східної Європи та нових незалежних держав. Місце нових індустріальних держав. Місце нових індустріальних країн у світовій торгівлі. Сучасні зарубіжні концепції з питань міжнародної торгівлі. Нерівномірність розвитку зовнішньої торгівлі. Зовнішня

торгівля головних центрів економічної сили: США, Китаю, ЄС. Світова торгівля і ТНК. Послуги як найбільш динамічний сучасний фактор сучасної світової торгівлі.

Закономірності ціноутворення на світовому ринку. Ринкова вартість і ціна виробництва, інтернаціональна вартість і світова ціна. Особливості ціноутворення в сучасну епоху. Транснаціональні корпорації та їх вплив на процес ціноутворення. Інформаційні джерела про ціни. Множинність цін. Головні етапи розвитку ціноутворення після II світової війни. Нерівномірність руху цін на світовому ринку. Демпінгові ціни. Умови торгівлі та шляхи їх гармонізації. Методи та способи регулювання міжнародної торгівлі. Оподаткування у зовнішній торгівлі. Нетарифні методи регулювання зовнішньої торгівлі.

Зовнішня торгівля України. Проблеми поліпшення структури експортно-імпортних поставок. Головні фактори конкурентоздатності та їх реалізація в зовнішній торгівлі України. Роль продовольчого експорту України для країн Глобального півдня під час повномасштабного російського вторгнення в Україну.

МІЖНАРОДНА ІНВЕСТИЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ

Інтернаціоналізація капіталу та виробництва в післявоєнний час. Обсяги, динаміка і структура прямих зарубіжних інвестицій. Географічний розподіл прямих зарубіжних інвестицій. Головні потоки міжнародного капіталообміну. Теорія прямих інвестицій і міжнародного підприємництва. Еклектична парадигма Даннінга. Тенденції розвитку міжнародної підприємницької діяльності. Проблеми і суперечності вивозу капіталу і посилення ролі транснаціональних корпорацій. Зміна питомої ваги головних економічних центрів у вивозі капіталу, форми і види зарубіжного інвестування. Діяльність міжнародних інвестиційних інститутів у галузі вивозу капіталу. Проблеми страхування та захисту зарубіжної інвестиційної діяльності.

Головні форми спільного міжнародного підприємництва. Транснаціональні корпорації, спільні підприємства, вільні економічні зони та їх роль у сучасному світовому господарстві.

Іноземні інвестиції в економіці України. Створення політико-економічних та нормативно-правових передумов розвитку міжнародної підприємницької діяльності на території України. Стратегічні напрями і механізми залучення іноземних інвестицій для повоєнної економічної відбудови України.

МІЖНАРОДНІ НАУКОВО-ТЕХНІЧНІ ЗВ'ЯЗКИ

Рушійні сили розвитку сучасного виробництва, роль науково-технічного обміну в диверсифікації глобальних виробничих мереж. Науково-технологічна революція та її вплив на розвиток форм міжнародного економічного спілкування. Структуротворча функція НТР в системі всесвітнього господарства. Глобальний характер НТР, її масштаби, темпи. Форми, масштаби і структура міжнародних науково-технічних зв'язків.

Міжнародний обмін ліцензіями, "ноу-хау". Інжинірингові послуги в

міжнародних економічних відносинах. Інформаційні ринки.

Основні форми розвитку міжнародної науково-технічної кооперації. Великі міжнародні науково-технічні програми. Наукова програма ЄС "Горизонт 2020". Міжнародна програма "Інформаційна ініціатива". Науково-технічні зв'язки Схід-Захід. Проблеми прискорення науково-технічного прогресу країн, що розвиваються. Міжнародний технологічний обмін. Формування технологічної моделі міжнародного поділу праці. Економічна ефективність міжнародного науково-технічного співробітництва. Інноваційний потенціал в системі оборонного комплексу України.

МІГРАЦІЯ РОБОЧОЇ СИЛИ У СВІТОВОМУ ГОСПОДАРСТВІ

Світовий ринок робочої сили і міжнародна трудова міграція. Поняття міжнародної трудової міграції. Форми міграції робочої сили. Міграція робочої сили в системі міжнародних економічних відносин. Сучасні концепції міжнародної трудової міграції.

Основні риси і напрями сучасних міграційних процесів. Роль науково – технічної революції в розвитку міграції робочої сили, наукових і інженерно-технічних кадрів. Міжнародні корпорації і міграція робочої сили. Вплив економічної інтеграції на інтернаціоналізацію ринку праці.

Основні міжнародні ринки робочої сили.

Транснаціональне регулювання ринку робочої сили. Сучасні центри міжнародного тяжіння робочої сили. Роль мігрантів в економічному розвитку країн імміграції.

Проблеми міждержавного розподілу трудових ресурсів. Боротьба за рівноправність іноземних робітників. Розгляд в ООН, МОП та інших організаціях питань відпливу кваліфікованих кадрів з країн, що розвиваються, до розвинутих країн.

Міжнародна міграція робочої сили і платіжні баланси. Міграційні процеси в Україні під час російсько-української війни.

МІЖНАРОДНІ ВАЛЮТНО-ФІНАНСОВІ І КРЕДИТНІ ВІДНОСИНИ

Міжнародні валютно-фінансові і кредитні відносини як підсистема світового господарства. Підвищення ролі валютно-фінансових і кредитних інструментів у розвитку сучасних міжнародних економічних відносин. Основні структурні елементи міжнародної валютної системи, її характерні ознаки і головні тенденції розвитку. Основні платіжні засоби. Сутність і структура валютно-фінансової політики.

Режим валютних курсів і паритетів. Умови конвертованості валют. Валютні відносини. Механізм поповнення каналів міжнародного обороту платіжними засобами. Форми міжнародних розрахунків. Міжнародні валютні ринки і ринки золота. Міжнародні валютно-фінансові і кредитні установи і організації.

Основні типи міжнародних валютних систем. Бреттон-Вудська валютна система та її еволюція. Ямайська система. Валютно-фінансова система країн ЄС. Платіжні баланси і валютний курс. Проблеми міжнародної валютної ліквідності.

Роль технології блокчейн і можливості використання криптовалют у глобальній економіці. Основні засоби регулювання платіжного балансу.

Суть і основні функції міжнародних кредитних відносин. Джерела і види міжнародних кредитів. Міжнародні ринки позичкових капіталів. Вартість і валюти міжнародного кредиту. Банки і небанківські інститути у міжнародних кредитних відносинах. Регулювання руху капіталу. Інвестиційні ризики внаслідок повномасштабного російського вторгнення в Україну.

ВИРОБНИЧА І ІНФОРМАЦІЙНА ІНФРАСТРУКТУРА СУЧАСНИХ МЕВ

Роль інфраструктури у формуванні цілісної системи сучасних МЕВ. Проблеми і тенденції функціонування міжнародної транспортної системи та її різних підсистем /морського, автомобільного, залізничного, трубопровідного та інших видів транспорту/. Характеристика ролі міжнародної інформаційної системи, яка забезпечує світовий виробничий процес. Система "Інтернет". Міжнародна система зв'язку, міжнародні системи статистики, міжнародні системи стандартизації та інші елементи інфраструктурної складової системи МЕВ. Міжнародні організації в галузі транспорту, зв'язку, інформації та інших Галузей інфраструктури. Важливі міжнародні угоди в галузі виробничо-інформаційної інфраструктури. Виробнича і інформаційна інфраструктура України як фактор диверсифікації зовнішньоекономічних зв'язків. Поточне та повоєнне відновлення виробничої та інформаційної інфраструктури України.

ГЛОБАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ СУЧАСНОГО СВІТОВОГО ГОСПОДАРСТВА

Суть і об'єктивні передумови виникнення глобальних проблем світової економіки. Поняття "глобальні проблеми". Основні підходи до аналізу глобальних проблем. Неоднорідність проблем. Класифікація глобальних проблем світової економіки і причинно-наслідкові фактори їх формування.

Глобальні проблеми і їх вплив на світовий розвиток. Підходи до вирішення глобальних проблем.

Гонка озброєнь як глобальна проблема. Продовольча проблема: масштаби і перспективи. Загострення світової екологічної проблеми на сучасному етапі. Проблема сировини і її вплив на світовий економічний розвиток. Глобальна енергетична проблема і шляхи її вирішення.

Соціально-політичні проблеми. Глобальні проблеми, пов'язані з подоланням наслідків колоніалізму і неокolonіалізму, відсталості, бідності і голоду. Група глобальних проблем техніко-економічного і економічного характеру. Глобальні проблеми світового господарства, які зумовлюються розвитком науково-технічного прогресу, освіти і культури, зростанням народонаселення, посиленням охорони здоров'я, необхідністю біологічної адаптації людини.

Питання забезпечення національного суверенітету в умовах загострення глобальних проблем світового господарства та повномасштабного російського вторгнення в Україну.

ЗАГАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ СУЧАСНИХ МІЖНАРОДНИХ ЕКОНОМІЧНИХ

ВІДНОСИН

Поняття загальної проблеми міжнародних економічних відносин. Основні загальні проблеми міжнародних економічних відносин. Єдність від-мінність глобальних проблем сучасності і загальних проблем міжнародних економічних відносин.

Проблеми зовнішньої заборгованості в міжнародних економічних відносинах. Соціально-економічні причини виникнення проблеми зовнішньої заборгованості. Форми, структура, масштаби зовнішньої заборгованості різних груп країн, можливості вирішення проблеми зовнішньої заборгованості. Моделі конверсії зовнішньої заборгованості.

Лібералізація світової торгівлі – загальна проблема сучасних МЕВ. Основні види тарифних і нетарифних обмежень у зовнішній торгівлі.

Контроль за діяльністю ТНК. Причини виникнення проблеми; національні рівні і міжнародне співробітництво в сфері контролю за діяльністю ТНК. Форми і методи контролю за діяльністю ТНК.

Концепція нового міжнародного економічного порядку /НМЕП/. Роль ООН у формуванні концепції нового міжнародного економічного порядку.

Позиції різних груп країн з проблем НМЕП. Основні напрями запровадження НМЕП. Суперечності НМЕП та його еволюція. Вплив економічних санкцій на Росію внаслідок її повномасштабного вторгнення в Україну.

ПРОГНОСТИЧНІ ОЦІНКИ РОЗВИТКУ СВІТОВОГО ГОСПОДАРСТВА. ЕКОНОМІКО-МАТЕМАТИЧНЕ МОДЕЛЮВАННЯ СВІТОГОСПОДАРСЬКИХ ПРОЦЕСІВ.

Характеристика основних футурологічних концепцій світового господарства. Прогнози розвитку світового господарства і системи міжнародних економічних відносин на середньострокову /10-15 років/ і довгострокову перспективу.

Динаміка основних світогосподарських процесів на період до 2030 року. Темпи і пропорції розвитку світового господарства. Основні сектори світової економічної системи. Проблеми вирівнювання рівнів соціально-економічного розвитку окремих країн і регіонів. Прогнози руху основних видів ресурсів. Основні варіанти і сценарії світового економічного розвитку.

Економіко-математичне моделювання світогосподарських процесів.

Поняття економіко-математичної моделі. Формалізоване вираження взаємозв'язків між різними елементами системи МЕВ. Методологія і методика економіко-математичного моделювання різних підсистем МЕВ /торгової, валютно-фінансової, кредитної та ін./. Аналіз існуючих моделей світового господарства.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Філіпенко А.С. Міжнародні економічні відносини: історія, теорія, політика – К., 2019.
2. Шнирков О.І., Заблоцька Р. О. Міжнародні економічні відносини. Конспект лекцій. 5-е видання. – Дніпропетровськ, 2018.
3. Розвиток новітніх форм міжнародної економічної інтеграції на початку ХХІ століття / О.І.Шнирков, А.С.Філіпенко, Р.О. Заблоцька та ін. За ред. О.І. Шниркова- К., 2016.
4. Процеси економічної дезінтеграції в сучасному світовому господарстві. за ред. О. І. Шниркова. К., 2018.
5. Ризики в сучасній системі міжнародних економічних відносин. За ред. О.І. Шниркова. К., 2021.
6. Канклін Г. Уявлена глобалізація. – Львів, 2016.
7. Мілвард Б. Міжнародна торгівля і сталий розвиток. Пер. з англ. К., 2025.
8. Міжнародні економічні відносини. Практикум. За ред. О.І.Шниркова. К.. 2018.
9. Україна в міжнародних інтеграційних процесах /В.В. Копійка, М.С. Дорошко, В.І. Головченко та ін.: за ред. В.В. Копійки.- К.:ВПЦ“Київський університет”, 2015.
10. Економічні санкції у сучасному світовому господарстві: монографія / О. І. Шнирков, А. С. Філіпенко, Р.О. Заблоцька та ін.; за ред . О.І.Шниркова. К., 2019.
11. Діджиталізація сучасних міжнародних економічних відносин. Монографія. За ред. О.І. Шниркова. К., 2020 р.
12. Штучний інтелект і нейромережі. Харків, 2024.
13. Interdisciplinary in International Relations: Theotry, Methodology, Evidence / Ed. by V. Kopiika, A. Fiipenko, O. Toporkov. Cambridge Scholar Publishing, 2024.
14. Adams F.G. Globalization, Today and Tomorrow. – London & New York, 2011.
15. Applied Regression Models in the Social Sciences/ by Dudley L. Poston Jr (Author), Eugenia Conde .CUP, 2023.
16. Digital Trade for Development. OECD, UN, World Bank, WTO, 2023.
17. Handbook of Production Economics Editors: Ray S.C., Chambers R. G., Kumbhakar S.C. 2022.
18. Helleiner E. The Contested World Economy. Cambridge University Press, 2023.
19. Howell M. J. Capital Wars. The Rice of Global Liquidity. London, 2020.
20. Hull, I. et al. Quantum Technology for Economists, E-Book, 2024.
21. Jager H., Jepma C. Introduction to International Economics. Second Edition. - London, 2011.
22. Salvatore D. International Economics. Trade and Finance. International Student Version. Eleventh Edition. - Singapore, 2014.

23.Theory and Practice in the Interdisciplinary Production and Reproduction of Scientific Knowledge. ID in the XXI Century. 2023.

24.UKRAINE. Third Rapid Damage and Needs Assessment (RDNA3) , February 2022 – December 2023. World Bank Group, 2024.

Електронні джерела:

1. World Trade Organization – www.wto.org.
2. IMF – www.imf.org.
3. World Bank – www.worldbank.org.
4. OECD – www.oecd.org.
5. Пошукова система бази даних EBSCO - [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://search.ebscohost.com/>
6. Пошукова система наукових робіт РеПЕк - [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.repec.org>
7. Сайт Державної міграційної служби України - [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.dmsu.gov.ua/>
8. Сайт Міжнародної організації з міграції - [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.iom.int>
9. Сайт Міжнародної організації праці - [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.ilo.org>
10. Сайт Світового Банку - [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.worldbank.org/>
11. Сайт Світової Організації Торгівлі - [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.wto.org/>
12. Сайт Організації Економічного Співробітництва та Розвитку - [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.oecd.org/>
13. Сайт Міжнародного Валютного Фонду - [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.imf.org/>
14. Сайт Конференції ООН з Торгівлі та Розвитку - [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.imf.org/>

Періодика:

1. Актуальні проблеми міжнародних відносин
2. Журнал Європейської економіки
3. Зовнішня торгівля: право та економіка
4. Українська інвестиційна газета
5. Applied Economics
6. Economist

7. European Foreign Affairs Review
8. Financial and Business News
9. The International Trade Journal
10. ILO. Yearbook of Labour Statistics
11. IMD. World Competitiveness Yearbook
12. IMF Working Papers
13. IMF. Balance of Payments Statistics Yearbook
14. World investment report
15. World Economic Outlook
16. World Migration Report
17. United nations world economic situation and prospects
18. UNCTAD key statistics and trends in international trade

Перелік питань до вступного випробування

1. Альтернативні теорії міжнародної торгівлі.
2. Валютні зони: модель Манделла-Флемінга.
3. Вплив економічних санкцій на Росію внаслідок її повномасштабного вторгнення в Україну.
4. Вплив російсько-української війни на дезінтеграційні процеси сучасності.
5. ГАТТ/СОТ: підсумки Уругвайського раунду та проблеми Дохійського раунду.
6. Глобальні проблеми в світовому господарстві та шляхи їхнього вирішення.
7. Глобальні та регіональні виробничі мережі.
8. Гравітаційна модель міжнародної торгівлі.
9. Динаміка і структура міжнародних інвестицій у першій чверті ХХІ ст.
10. Діджиталізація основних форм міжнародних економічних відносин на сучасному етапі.
11. Економіко-математичні моделі розвитку світового господарства та міжнародних економічних відносин.
12. Економічна асоціація України з ЄС.
13. Зміни в регіональних та світогосподарських зв'язках України в умовах російсько-української війни.
14. Інвестиційні ризики внаслідок повномасштабного російського вторгнення в Україну.
15. Інтелектуальна власність у світовому господарстві: тенденції розвитку та регулювання.
16. Міграційні процеси в Україні під час російсько-української війни.
17. Міжнародна регуляторна кооперація.
18. Міжнародна торгівля. Теорема Рибчинського.
19. Міжнародна торгівля: модель Хекшера-Оліна.
20. Міжнародний валютний фонд: структура та трансформація функцій.
21. Міжнародні науково-технологічні розробки в системі оборонного комплексу України.
22. Міжнародні ринки капіталу: тенденції розвитку, структура, регулювання.
23. Міжнародні ринки робочої сили: тенденції розвитку, структура, регулювання.
24. Міжнародне сприяння поточному та повоєнному відновленню виробничої та інформаційної інфраструктури України.
25. Неокласична теорія міжнародної торгівлі.
26. Неотехнологічні моделі міжнародної торгівлі.
27. Неофакторна модель міжнародної торгівлі.
28. Основні економічні центри сучасного господарства.
29. Основні тенденції розвитку світової торгівлі на початку ХХІ століття. Посилення протекціонізму.

30. Особливості Бреттон-Вудської та Ямайської системи міжнародних валютних відносин.
31. Особливості зовнішньоекономічного регулювання в Україні на сучасному етапі.
32. Особливості зовнішньоторговельної політики країн, що розвиваються на початку XXI ст.
33. Особливості інтеграційних процесів в країнах, що розвиваються (на прикладі країн Азії, Африки, Латинської Америки).
34. Особливості розвитку економічного союзу країн ЄС на сучасному етапі.
35. Особливості розвитку зовнішньоекономічних зв'язків України в умовах повномасштабного російського вторгнення.
36. Північно-американська інтеграція: сутність та проблеми.
37. Платіжний баланс: структура та регулювання.
38. Причини та головні центри міграції робочої сили в світовому господарстві.
39. Проблеми забезпечення національного суверенітету в умовах загострення глобальних проблем світового господарства та повномасштабного російського вторгнення в Україну.
40. Розвиток процесів міжнародної економічної дезінтеграції на сучасному етапі.
41. Роль продовольчого експорту України для країн Глобального півдня під час повномасштабного російського вторгнення в Україну.
42. Світовий ринок послуг: основні тенденції на початку XXI століття.
43. Система нетарифного регулювання світової торгівлі.
44. Стратегічні напрями і механізми залучення іноземних інвестицій для повоєнної економічної відбудови України.
45. Сучасна інтерпретація моделі абсолютних та порівняльних переваг.
46. Тарифи у регулюванні сучасної світової торгівлі.
47. Теорія специфічних факторів виробництва.
48. Технічне та фіто-санітарне регулювання у світовій торгівлі.
49. ТНБ: сутність та еволюція.
50. Трансформація глобальних мереж внаслідок російсько-української війни.
51. Фактори формування конкурентоспроможності національної економіки.

Приклади завдань вступних випробувань.

I. Обґрунтувати необхідність запровадження припущень в аналізі міжнародної торгівлі.

Основні припущення:

ПРИПУЩЕННЯ 1. Всі економічні агенти, зокрема фірми та споживачі, демонструють раціональну поведінку.

ПРИПУЩЕННЯ 2. У світі існує лише дві країни: Україна (позначається літе-рою U) та Польща (літера P). Також існує лише два товари: пшениця W і текстиль T. Означені товари мають ідентичні характеристики, і певна кількість кожного товару постійно споживається в обох країнах.

ПРИПУЩЕННЯ 3. Грошова ілюзія відсутня. Тобто вважається, що коли фірми приймають виробничі рішення, а споживачі споживчі, вони враховують зміну цін на всі товари, а не лише на деякі з них. А отже, вони не стають змінювати свою поведінку, коли в економіці не відбулося жодних реальних змін.

ПРИПУЩЕННЯ 4. Кожна країна володіє однаковою кількістю факторів виробництва, а рівень технології залишається незмінним.

ПРИПУЩЕННЯ 5. В обох галузях та в обох країнах існує досконала конкуренція, при цьому відсутні зовнішні ефекти виробництва.

ПРИПУЩЕННЯ 6. Фактори виробництва можуть абсолютно вільно перемішуватися між двома галузями всередині країни.

ПРИПУЩЕННЯ 7. Смаки та уподобання групи споживачів можна зобразити з допомогою послідовного набору кривих байдужості.

II. Парадокс Леонтьєва. Пояснити суть і значення парадоксу Леонтьєва.

Емпіричну перевірку моделі Гекшера-Оліна здійснив американський економіст, лауреат Нобелівської премії з економіки В. Леонтьєв.

Задля цього він обчислив відношення величини основного капіталу і чисельності робітників в експортних та імпортозаміщувальних галузях економіки США у 1947—1951 рр.

Умови перевірки були такими: якщо висновки теорії Гекшера-Оліна правильні, а капітал у США відносно більш надлишковий, то (з урахуванням внеску всіх галузей) показник затрат капіталу в розрахунку на одного робітника (K_x/L_x) у стандартному наборі товарів, експортованих зі США, має бути вищий, ніж аналогічний показник (K_m/L_m) в імпортозаміщувальній продукції, що входить до стандартного набору товарів, імпортованих до США.

Парадоксальні результати, отримані Леонтьєвим, полягали в тому, що США продавали іншим країнам трудомісткі товари в обмін на відносно капіталомісткі.

$$K_x : L_x / K_m L_m = 0,77.$$

Отже, коефіцієнт становив усього 0,77, тоді як згідно з теорією Гекшара-Оліна, мав принаймні дорівнювати одиниці.

III. Розкрити практичне значення гравітаційної моделі міжнародної торгівлі:

Стандартне гравітаційне рівняння міжнародної торгівлі:

$$\text{Log}(\text{VOT}_{ij}) = \alpha + \beta_1 \log(\text{GDP}_i \times \text{GDP}_j) + \beta_2 \log(\text{GNPPC}_i \times \text{GNPPC}_j) + \\ + \gamma \log(\text{DIST}_{ij}) + \sum_k \delta_k \text{CNTG}_{ij}^k + \sum_r \eta_r \text{RGN}_{ij}^r + u_{ij}, \quad \text{де}$$

VOT_{ij} – обсяг торгівлі між країнами i та j ;

GDP_{ij} – валовий внутрішній продукт країн i та j ;

GNPPC_{ij} – валовий національний продукт на душу населення країн i та j ;

DIST_{ij} – транспортна відстань між країнами i та j ;

CNTG_{ij}^k – похибка розміщення;

RGN_{ij}^r – регіональна похибка;

u_{ij} – можливі помилки.

Розширене гравітаційне рівняння міжнародної торгівлі:

$$\ln T_{ij} = \ln K + \alpha \ln Y_{ij} + \beta \ln y_{ij} + \lambda \ln D_{ij} + \delta M_{ij} + \theta_1 + CD_{ij} + \theta_2 + ID_{ij} + \varepsilon_{ij}, \\ \text{де:}$$

T_{ij} – обсяг експорту з країни i до країни j ,

K – скаляр,

Y_{ij} and y_{ij} - ВВП та ВВП на душу населення країн i та j ,

D_{ij} , CD_{ij} and ID_{ij} - фізична, культурна та інституційна відстань між країнами,

Матриця M_{ij} – містить додаткові змінні, що характеризують ефекти від двосторонньої торгівлі такі, як спільні кордони, мовні та колоніальні зв'язки, участь у спільних торговельних об'єднаннях,

ε_{ij} – похибка.

Гарант ОНП «Міжнародні економічні відносини» на здобуття освітньо-наукового ступеня доктор філософії за спеціальністю С1 «Економіка та міжнародні економічні відносини»

Д.е.н., професор

Антон ФІЛІПЕНКО